

Vogelvaria

OEHOE OP GOLFBAAN WELSCHAP (BUBO BUBO)

Wil de Veer

Op 15 september was ik op de golfbaan om foto's te maken. Vlak bij de Driving Range was het erg onrustig met alarmsignalen van diverse soorten vogels. Het was een kakofonie van geluid en er kwamen steeds meer vogels op af. Het vermoeden bestond dat er een sperwer of havik zou zitten maar die gaan als het te gek wordt wel weg.

Toch maar eens gaan kijken. Het bleek dat een oehoe de oorzaak was van alle commotie. Vlug de telkens gepakt en het resultaat kan u hier zien. De uil zag het rustig aan en heeft nog de hele dag in de boom gezeten. De volgende dag was de oehoe niet meer terug te vinden en helaas werden er ook geen braakballen gevonden.

Foto: Wil de Veer

Foto: Wil de Veer

< Informatie over deze grote krachtige uil >

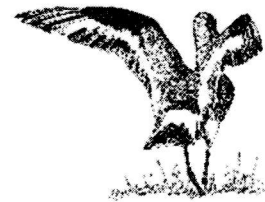
De oehoe is een van de grootste uilensoorten ter wereld. De naam van de vogel heeft deze te danken aan zijn roepgeluid. Vooral in de late winter laat het mannetje zijn imposante "Oehoe"-roep horen.

Het mannetje is gemiddeld 60-64 cm groot en heeft een spanwijdte van 155-159 cm. Vrouwtjes zijn forser en breder in de schouders met een grootte van zo'n 65-70 cm en een spanwijdte van 165-190 cm. De maximale

leeftijd is zeventig jaar. De oehoe is door zijn grootte, zijn massieve lichaam en dikke kop met geen andere uilensoort in Europa te verwarren. Kenmerkend aan de kop van de oehoe zijn de grote ogen en de vaak lange oorpluimen. De kleur van het oog varieert van felgeel tot vuuroranje. De oorpluimen zijn overwegend zwart van kleur en worden gevormd door een aantal veren die door een aparte spier op het hoofd worden bewogen. De snavel is zwart en ligt verzonken in een wit gevederde keelplooi.

Vogelvaria

Het verenkleed is overwegend geel/bruin met zwarte accenten. Laatstgenoemde zijn het duidelijkst te zien op de rug en de bovenzijde van de vleugels. Op de borst is het verenkleed kenmerkend okergeel gekleurd en met een witte vlek. De poten van de oehoe eindigen in forse klauwen.

< Voedselkeuze >

Vogelaars spreken van een vogel die alles wegvangt wat er in de omgeving te halen valt. In Nederland gaat het daarbij om zwarte kraaien, eksters, roeken, kauwen, gaaien, houtduiven, roofvogels, alle soorten uilen, muizen, ratten, hazen, konijnen, egels, jonge fazanten, marterachtigen en jonge vossen. Men kan stellen dat de enige vijand van de oehoe de mens is. Houtduiven, muizen, ratten, egels en kraaiachtigen vormen het voornaamste stapelvoedsel van de oehoe in Nederland.

De oehoe is als opportunistisch jager net zo verrassend voor zijn onderzoekers als voor zijn prooien. De oehoe overvalt kraaiachtigen, roofvogels en uilen op hun slaapplekken na hen eerst enige tijd gade te hebben geslagen vanaf een uitkijkpost. De oehoe kan urenlang stil op een uitkijkplaats blijven zitten tot er een prooi langs komt. In een duikvlucht valt de uil de prooi aan om hem op de plukplaats te ontdoen van veren en huid. Egels worden vakkundig ontdaan van hun stekels. De oehoe is in staat om jonge vossen en reeën te slaan. In slechte tijden kan de oehoe ook gedurende lange tijd van aas leven.

Oehoes zijn in tegenstelling tot andere uilen niet dagblind en kunnen dus ook overdag goed zien. De oehoe kan zijn kop volledig naar achter draaien. Door de combinatie van een bijzonder goed gehoor en zicht kan de oehoe kleine prooien al van verre opsporen. Het is een echte opportunist als het om voedsel en broedgedrag gaat.

< Voortplanting >

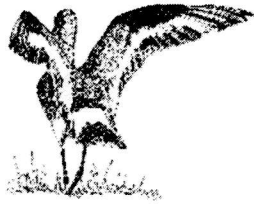
Na een jaar zijn de vogels geslachtsrijp. Het is echter pas in het derde levensjaar dat de oehoejongen zich voldoende vaardigheden eigen hebben gemaakt om zich in de vrije natuur voort te planten. Oehoes zijn niet monogaam.

Vermoedelijk onderhoudt het mannetje meerdere vrouwtjes in een territorium gedurende de voortplantingsperiode. De balts vindt in februari en maart plaats. Mannetjes roepen dan intensief en voeren eveneens demonstratievluchten uit die als doel hebben de vrouwtjes te imponeren. De mannetjes wijzen de uiteindelijke broedlocatie aan, vaak op rotsachtige richels. Het mannetje voert ook vaak vers gevangen prooien aan vrouwtjes, eveneens om te imponeren.

In het voorjaar worden twee tot vier eieren gelegd. Het vrouwtje broedt alleen. Het mannetje speelt met name de eerste weken een belangrijke rol. Hij voorziet het vrouwtje van voedsel. Meestal vindt de voedseloverdracht in de broedtijd plaats buiten het nest. Het vrouwtje is dan meestal niet langer dan tien minuten van het nest. Ze verlaat haar broedsel gemiddeld een keer per etmaal. Soms twee keer.

Foto: Wil de Veer

Vogelvaria

De oehoes jagen meestal in de schemering, maar als ze jongen hebben ook wel overdag. Er worden bij of in het nest vaak voorraden aangelegd. Na ongeveer 34 dagen komen de grijs-witte jongen uit. Na 28 tot 30 dagen verlaten de jongen het nest. Ze kunnen dan lopen, springen en klimmen met behulp van vleugelslagen. Na een week of tien kunnen ze vliegen. In de herfst verlaten ze het ouderlijk nest.

< Waarnemingen in Nederland >

Een eeuw bijna niet in Nederland gezien, maar sinds een paar jaar is de oehoe, een soort die op de Rode Lijst staat, terug in Nederland. In de Achterhoek en Limburg hebben dit broedseizoen zes paren oehoes gebroed, waarvan vijf succesvol. Dit meldt uilenonderzoeker Gejo Wassink, die gebruik makend van zenders het Achterhoekse broedgeval van 's werelds grootste uil heeft gevolgd. Het bleek dat jonge oehoes tot wel 150 Km afleggen voordat zij een territorium innemen. Tijdens deze dispersie schuwen de oehoes niet om grote steden aan te doen. In de winterperiode verblijven de vogels in een gebied van 7 tot 45 Km².

De opmars van de oehoe is te danken aan de grootschalige herintroductieprogramma's sinds de jaren zestig in Duitsland en die aan het begin van dit millennium werden afgerond. Al meer dan een eeuw broedde de oehoe nauwelijks in Nederland. Maar nu lijkt de populatiedruk vanuit Noordrijn-Westfalen en andere delen van Duitsland op die van Limburg erg groot. Zo werden verschillende mannetjes oehoe's die in het verkeer of in het prikkeldraad stierven, al binnen een jaar door een ander vervangen.

Door populatiedruk uit het Teutoburgerwald over de grens bij Enschede verwacht Wassink, die roofvogels ringt in de Zuidwestelijke Achterhoek, dat de oehoe binnenkort ook Overijssel koloniseert. Van deze enorme vogel, enkele slagen groter dan de buizerd, zijn in deze provincie inmiddels verschillende waarnemingen gedaan. In totaal zou in Nederland volgens Wassink ruimte kunnen zijn voor vijftig paar oehoes.

De opmars van de oehoe betekent slecht nieuws voor de havik. De oehoe is zowel voedselconcurrent als predator van de havik. Een studie in een 256 vierkante kilometer groot bosgebied in Sleeswijk Holstein toonde aan dat het aantal havikbroedparen met komst van de uil significant daalde, van 18 paar in 1989 naar 6

paar in 2002. Ondanks zijn grootte blijkt de uil makkelijk over het hoofd te zien. Zo viel dit jaar het Achterhoekse paar pas op nadat het al enkele weken broedde. Dit ondanks intensief zoeken in hetzelfde gebied, waar in 2003 voor het eerst een oehoepaar jongen grootbracht. Mogelijk zijn er in Nederland daarom al meer paren aanwezig dan met zekerheid is vastgesteld.

Of de oehoe ook werkelijk de vijftig paren in ons land haalt hangt af van het broedgedrag van de uil en de mate waarin de vogel dit kan aanpassen. Uilen die in steengroeven of op een rotswand zijn geboren kiezen dit zelf ook als broedlocatie uit. Vanwege het gebrek aan steengroeven in Nederland zullen de uilen hier in bomen moeten leren broeden.

Tot nu toe is er één broedend paar in een boom in de Achterhoek gevonden maar dit lijkt een uitzondering. In Duitsland, onze voorraadkast wat oehoes betreft, is geen enkel nest in een boom gevonden afgezien van het Teutoburgerwald en Sleeswijk-Holstein. De meeste paren bouwen nesten in groeves, op hellingen of de kale bosbodem. Ook alle Limburgse oehoes broeden uitsluitend in groeves of op (kunst)hellingen. Zo is een broedend paar aangetroffen op de helling van een oude vuilnisbelt.

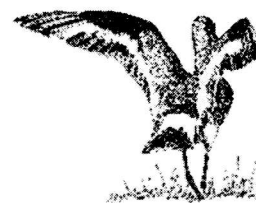
Limburgse ornithologen die de oehoes volgen, drie broedparen zijn van zenders voorzien, hullen zich in stilzwijgen over de exacte locaties van de broedparen. Dit uit angst dat de territoria worden verstoord. Om deze reden wordt ook de exacte locatie van de oehoes in de Achterhoek verzwegen.

Alleen de oehoes in de ENCI-groeve bij Maastricht zijn, op ruime afstand, vrij te bezichtigen. Oehoes zijn standvogels maar in de winter kunnen deze grote uilen flinke afstanden afleggen en zwervend tot op grote afstand van het broedgebied worden aangetroffen.

De uil wordt steeds vaker binnen de bebouwde kom waargenomen. 'De oehoe lijkt zijn schuwheid voor mensen te hebben afgelegd', zegt Wassink. 'Met enige regelmaat krijgen we waarnemingen door van mensen die melden dat ze 's avonds een enorme zwarte schim door het dorp zagen vliegen. Ik vermoed dat de uilen die door de herintroductieprogramma's met mensen in aanraking zijn geweest, en de jongen daarvan minder schuw zijn. Ook de Achterhoekse oehoe's bleken onverstoord terwyl op nog geen tien meter afstand spelende kinderen gilden.'

Vogelvaria

Vanwege het unieke heb ik de melding doorgegeven aan Gejo Wassink. Dit is zijn antwoord: "Omdat ik de oehoe op jouw foto er op de een of andere manier wat vreemd uit vond zien heb ik de foto doorgemaild naar een expert in Duitsland.

Beide zijn we van mening dat de bandering (erg smal en erg scherpe tussenbandering) niet erg typisch is voor de Europese oehoe. Wij vrezen voor opnieuw een ontsnapt exemplaar, maar mogelijk niet 100% raszuiver. Precies waar we

altijd zo bang voor zijn: vervuiling van het erfelijke materiaal wanneer een dergelijke oehoe zich zou gaan voortplanten met wilde soortgenoten.

Dit jaar zijn er overigens alweer 21 ontsnapte oehoes geregistreerd in Nederland, vorig jaar 29 en de jaren daarvoor 17. Er zijn dus ontzettend veel mensen die zo'n dier in huis houden en waar hij vroeg of laat ontsnapt, of misschien laten sommigen hem wel vrij omdat ze geen zin hebben om de vogel nog langer te verzorgen". ■

Deel van de tekst overgenomen van Gejo Wassink

VERSLAG GROTE GELE KWIKSTAART

Wiebe Witteveen

De opzet was een onderzoek te doen naar de aanwezigheid van de Grote gele kwikstaart en eventueel nestresultaten. Daarvoor heb ik een aantal beken onderzocht.

< Gebieden >

Beek	Bruggen	Stuwen	Balken	Atlasblok
Buulder Aa Vanaf de A2 tot aan de weg Maarheeze-Soerendonk	6	4		57-16
Strijper Aa Vanaf de Belgische grens tot aan de A2	9	3	3	57-26 en 57-16
Keersop Van de Belgische grens Voorste Aa tot waar de Keersop in de Dommel opgaat	11	1		57-23, 57-14 en 51-54
Tongelreep Vanaf de Achelse Kluis tot Eindhovense Weg in Aalst	13			57-25 en 51-55

Foto: Wiebe Witteveen